

14 Jaarverslag

Het bestuur leidt het jaarverslag in
Samenstelling bestuur
Bestuursvergaderingen
Counselors
Adviseurs
Financiën
Juridische zaken
Lidmaatschappen en relaties
Publiciteit
Bereikbaarheid van de counselors
Bij de statistieken

Stichting de Einder,
op humanistische grondslag

⋮
, 14

Jaarverslag

Inhoudsopgave

2	Het bestuur leidt het jaarverslag in
4	Samenstelling bestuur
4	Bestuursvergaderingen
5	Counselors
5	Adviseurs
5	Financiën
8	Juridische zaken
8	Lidmaatschappen en relaties
9	Publiciteit
10	Bereikbaarheid van de counselors
10	Bij de statistieken

Statistische gegevens

11	<i>Grafiek 1</i> Cliëntenverdeling naar geslacht
12	<i>Grafiek 2</i> Leeftijd cliënten
14	<i>Grafiek 3</i> Cliëntenverdeling naar voornaamste onderliggend lijden
15	<i>Grafiek 4</i> Cliëntenverdeling naar ernst van ziekte (indien van toepassing)
16	<i>Grafiek 5</i> Cliëntenverdeling naar aanwezigheid en ernst van wens om het leven te willen beëindigen
18	<i>Grafiek 6</i> Cliënten verdeling naar verzoek om euthanasie of hulp bij zelfdoding
19	<i>Grafiek 7</i> Gemiddeld aantal contacten met de counselor
20	<i>Grafiek 8</i> Cliëntenverdeling naar aantal contacten
22	<i>Grafiek 9</i> Aantal overleden cliënten in percentage van totaal aantal geregistreerde cliënten
22	<i>Grafiek 10</i> Aantal door CBS geregistreerde suïcides per jaar
23	<i>Grafiek 11</i> Overleden cliënten verdeling naar wijze van overlijden

Het bestuur leidt het jaarverslag in

In 2014 heeft het bestuur een communicatieadviseur ingehuurd met een tweeledige opdracht:

- het vergroten van de naamsbekendheid van De Einder zodat mensen die begeleiding zoeken of vragen hebben, de stichting ook goed kunnen vinden;
- het vergroten van de structurele inkomsten van de stichting.

Op beide doelstellingen is beperkt resultaat geboekt. De naamsbekendheid is groeiende en De Einder wordt door een steeds groter wordende groep mensen gevonden. Het aantal donateurs is weer toegenomen.

De opzet dat de adviseur zich zou terugverdienen door het substantieel vergroten van de inkomsten, is onvoldoende geslaagd. Het bestuur heeft dan ook besloten, gezien de nog steeds beperkte financiële middelen, om dit project eind 2014 niet voort te zetten.

De Einder blijft zich uiteraard ijveren voor het ingang doen vinden van haar doelstellingen waaronder het mogelijk maken van professionele voorlichting en begeleiding bij levensbeëindiging in eigen regie vanuit de gedachte dat elk mens het recht heeft om zelf over zijn leven te beschikken. Hulpzoekers die zich bij de Einder melden, worden verwezen naar de door de stichting gefaciliteerde groep van counselors die ook al vele jaren begeleiding en informatie geeft over zelfeuthanasie.

Het bestuur is van mening dat de voorlichting door en begeleiding van de counselors aan bepaalde zorgvuldigheidseisen moet voldoen. De counselors hebben de afgelopen jaren een werkwijze ontwikkeld die een zo zorgvuldig mogelijke voorlichting en begeleiding ten doel heeft. De maatschappij stelt ook in toenemende mate eisen aan de kwaliteit van de voorlichting en de begeleiding door de counselors. Wij verwachten in de loop van 2015 een pakket van zorgvuldigheids-

normen te hebben geformuleerd dat de basis vormt voor de vanuit de counselors te verstrekken voorlichting en begeleiding.

Het aantal mensen dat begeleiding zoekt en vindt, is weer toegenomen. Het aantal door counselors geregistreerde cliënten met wie ten minste één persoonlijk consult heeft plaatsgevonden is in 2014 gegroeid naar 607 cliënten. Dat is met 29% een forse stijging ten opzichte van voorgaande jaren. De statistieken wijzen uit dat counselors niet over één nacht ijs gaan. In de media wordt nog wel eens de indruk gewekt dat makkelijk en vaak op basis van een enkel gesprek informatie wordt gegeven over hoe lethale medicatie kan worden verkregen. De werkelijkheid is anders. De helft van de hulpzoekers heeft 2 à 4 contacten met een counselor gehad en nog eens 30% zelfs tussen de 5 à 9 contacten. Met deze cijfers wordt een belangrijk deel van de kritiek, die ook in 2014 weer gegeven is, ontkracht. Ook in 2014 blijkt weer dat in 61% van de begeleidingen meerdere naasten zijn betrokken. Het feit dat dit percentage ieder jaar groeit, is voor het bestuur een belangrijke indicatie van het effect dat dit element in de begeleiding heeft op het proces dat de hulpzoekenden doormaken. Dit proces wordt in toenemende mate transparant voor de eigen omgeving en betekent ook dat deze, soms laatste, weg niet in eenzaamheid wordt afgelegd maar steeds meer in gezelschap van dierbaren en intimi.

Het bestuur bedankt alle donateurs voor hun financiële bijdrage en hoopt daar ook in 2015 weer op te mogen rekenen.

Dick van Brink

voorzitter van het bestuur

Samenstelling bestuur

Voorzitter	<i>Dick van Brink</i>
Secretaris	<i>Rachel Höppener</i>
Penningmeester	<i>Jan van Hulzen</i>
Bestuurslid	<i>Miriam de Bontridder</i> (juridische zaken)
Officemanager	<i>Henriëtte Pennings</i>

Kort na haar toetreding tot het bestuur hebben we weer afscheid moeten nemen van Rachel Höppener als bestuurslid en secretaris van Stichting de Einder. Ook hebben we afscheid genomen van Wim Kousemaker (bestuurslid juridische zaken) die op 30 december 2014 overleden is. Wim is vele jaren verbonden geweest aan de Einder. Wim wist nuchterheid en humor te combineren en hij heeft de stichting vele waardevolle juridische adviezen gegeven.

Het bestuur bestond nagenoeg de helft van het boekjaar 2014 uit drie leden en dat is te weinig. In 2015 wordt hard gewerkt om het aantal bestuursleden uit te breiden tot minimaal vijf.

Henriëtte Pennings verzet als officemanager veel werk en is een belangrijke steun voor het bestuur.

Bestuursvergaderingen

Het bestuur van Stichting de Einder vergaderde in 2014 negen keer en had tijdens drie gelegenheden contact en overleg met de counselors.

De besprekingen met de counselors stonden voor een belangrijk deel in het teken van het herformuleren van de verhoudingen tussen bestuur en counselors en er is een aanzet gemaakt tot het formuleren van zorgvuldigheidsnormen.

Counselors

De zeven counselors die in 2013 actief waren, zijn in dezelfde samenstelling ook in 2014 werkzaam geweest. Ondanks het steeds groeiend aantal hulpzoekers, kunnen de counselors de vraag goed aan zodat geen uitbreiding van het aantal counselors heeft plaatsgevonden.

Adviseurs

Martijn Hagens heeft ten behoeve van dit jaarverslag de verwerking van de statistische gegevens ter hand genomen. De uitwerking hiervan ziet u verderop in dit jaarverslag.

Financiën

Financieel heeft De Einder in 2014 redelijk goed gedraaid. Het voornemen om een financieel beleid te voeren waarbij de structurele uitgaven volledig gedekt zouden worden door de structurele inkomsten is bijna gelukt en de aanvullende investeringen waren wat minder omvangrijk zodat de stichting per saldo binnen de financiële planning gebleven is.

Hieronder de staat van baten en lasten over 2014 waarbij voor de vergelijking behalve het boekjaar 2014 ook 2013 is weergegeven.

omschrijving structurele uitgaven	Real 2013	Real 2014
bestuur	4,797	5,047
beheer	1,836	1,572
counselors algemeen	4,732	4,116
deskundigheidsbevordering	10,861	7,796
informatiematerialen	14,489	14,131
ondersteuning	4,879	18,817
totalen structurele uitgaven	41,594	51,478

omschrijving inkomsten	Real 2013	Real 2014
donaties	32,436	36,487
erfenissen	-	-
renten	10,126	8,017
vergoedingen informatiematerialen	1,925	2,971
diverse inkomsten	23	75
totalen structurele inkomsten	44,502	47,550

omschrijving investeringen	Real 2013	Real 2014
speciale projecten	4,219	4,616
PR & communicatie	33,111	43,856
totalen investeringen	37,330	48,472

Enige toelichting bij het exploitatieoverzicht

- De donaties zijn in 2014 verder gestegen (met zo'n 4.000 euro) en ruim boven de begroting uit gekomen. Het aantal donateurs steeg verder tot 1,092. Gemiddeld werd ruim 33 euro gedoneerd.
- In 2013 is als financieel beleid afgesproken dat er naast de operationele (structurele) inkomsten en uitgaven ook ruimte zou worden gemaakt voor toekomstgerichte investeringen. Het idee was dat dergelijke investeringen niet per se door de structurele inkomsten hoeven te worden gedekt maar, voor zover nodig, rechtstreeks ten laste zouden worden gebracht van het vermogen van de stichting. Het was daarmee de bedoeling het vermogen niet rigide in stand te houden (de stichting is tenslotte geen bank) maar geleidelijk aan zinvol te gebruiken voor speciale, nader aan te geven, activiteiten ter bevordering van lange termijn doelen. Dit beleid is in 2014 voortgezet. In dat jaar is voor dat doel in totaal 48,472 euro uitgegeven, grotendeels ten koste van het vermogen en iets meer dan in 2013. In 2014 is het voornemen nog eens bevestigd voor onvoorziene situaties een redelijke financiële buffer aan te houden.
- Als onderdeel van de post Ondersteuning is in 2014 significant meer (bijna 15,000 euro) uitgegeven aan juridische ondersteuning van door

De Einder gefaciliteerde counselors. Een deel van dit hoge bedrag is wellicht op termijn terugvorderbaar.

- Tenslotte, de overheadkosten van de stichting, die al in 2013 binnen de eisen aan ANBI-instellingen bleven, zijn verder teruggedrongen tot minder dan 7%. Uit de meerjarenramingen is echter gebleken dat er op de overheadkosten al in 2015 verder moet worden bezuinigd om te voorkomen dat deze op termijn boven de (ongewenste) 10% zouden uit komen.

Onderstaand de balans van de stichting per ultimo 2014 (afgezet tegen 2013):

activa	2013	2014	passiva	2013	2014
betaalrekeningen	17,190	2,107	crediteuren	17,190	1,119
spaarrekeningen	349,233	314,240	vooruitbetaald	349,233	5,960
vorderingen	639	132	eigen vermogen	362,307	309,399
totaal activa	367,052	316,478	totaal passiva	367,052	316,478

Slotopmerkingen

- De penningmeester brengt elk kwartaal een financieel overzicht uit aan het bestuur van de stichting ten einde dit in staat te stellen tot financiële monitoring en eventuele bijsturing. Ieder kwartaal wordt ook gerapporteerd over de uitstaande banksaldi op een zodanige wijze dat het bestuur regelmatig kan vaststellen dat de door de boekhouding berekende banksaldi op de vier peildata per jaar ook daadwerkelijk op de bankrekeningen staan.
- Het eigen vermogen is in 2014 (gepland) afgenomen met ruim 53,000 euro. De verklaring daarvoor is te vinden in bovenstaande toelichting op het exploitatieoverzicht.
- Tegelijk met het uitbrengen van de jaarstukken over 2014 is een begroting opgesteld voor 2015. Deze begroting is door het stichtingsbestuur goedgekeurd.

- Mede op basis van de begroting voor 2015 en de begin 2014 herziene voortschrijdende meerjarenbegroting 2014 – 2018, is er inmiddels een meerjarenbegroting 2015 – 2019 opgesteld.
-

Juridische zaken

Naar aanleiding van een televisie-uitzending van het programma “Undercover” zijn Kamervragen gesteld waarna de betrokken ministers bekend hebben gemaakt het Openbaar Ministerie te vragen een juridisch onderzoek in te stellen. Tot dusverre hebben de stichting noch haar counselors van het OM vernomen.

Lidmaatschappen en relaties

Stichting de Einder is lid van de Humanistische Alliantie. De stichting is tevens lid van de Wereldfederatie (WFRtDS) en de Europese Federatie van Right to Die Societies (RtDE).

Er zijn verschillende contacten geweest met de NVVE, de SVL en de SWL. De inzet van deze contacten is over het algemeen het verkennen van de mogelijkheden om van elkaars specifieke deskundigheid gebruik te maken ten behoeve van de hulpzoekers.

Onze communicatieadviseur heeft zich beziggehouden met het ontwikkelen van een netwerk waarin eerder genoemde relaties een belangrijke rol spelen.

Publiciteit

In 2014 hebben bestuur en counselors bijdragen geleverd aan velerlei bijeenkomsten. De counselors zijn begonnen met het geven van presentaties over hun werk in kleine groepen. Deze bijeenkomsten worden zeer goed bezocht.

De week van de euthanasie, georganiseerd door de NVVE, is door zowel bestuursleden als door counselors bezocht en bijdragen zijn geleverd aan discussies.

Ton Vink heeft het congres van de wereldfederatie in Chicago als afgevaardigde van De Einder bezocht. In het Besluit heeft hij daarvan uitgebreid verslag gedaan.

In mei is een uitzending van het programma Undercover op televisie aanleiding geweest voor kortstondige aandacht voor De Einder. Een van de counselors is met een verborgen camera gefilmd gedurende zijn gesprekken met een nepcliënt. Voor de counselor een uiterst vervelende ervaring. De Einder en de counselors zijn transparant over wat zij doen waardoor het programma geen nieuwswaarde had. De gemanipuleerde beelden vergezeld van gespeelde verontwaardiging van de presentator hebben voor politieke beroering gezorgd. Dit heeft De Einder veel steunbetuigingen opgeleverd.

Eind 2014 kwam “de film van Kim” uit. Deze film gaat over een jonge vrouw met een langdurig psychiatrisch verleden die een eind aan haar leven maakt en begeleiding heeft gekregen van een van de counselors. Bestuur en counselors zijn betrokken geweest bij de presentatie van deze film en bij een aantal debatten die naar aanleiding van de film zijn gevoerd.

Aan het eind van 2014 heeft het bestuur besloten te stoppen met het kwartaalbulletin “het Besluit”. De redacteurs Frank Vandendries en Ton Vink hebben jarenlang een kwalitatief hoogstaand blad verzorgd. Het uitgeven van Het Besluit is echter een kostbare aangelegenheid en het bestuur vond dat dit niet langer paste bij de bescheiden financiële middelen waarover de stichting kan beschikken. In de plaats van Het Besluit is besloten tot een

Nieuwsbrief die vanaf 2015 een aantal keren per jaar naar donateurs en relaties zal worden gestuurd. Het is de bedoeling dat deze Nieuwsbrief vooral digitaal zal worden verzonden waardoor de kosten beperkt blijven.

Bereikbaarheid van de counselors

Van de website wordt steeds meer gebruik gemaakt. De woonplaats en het telefoonnummer van elke counselor is er direct op te vinden. De website van de stichting werd 33.746 keer bezocht.

Via het landelijk telefoonnummer 0900-221122, krijgen bellers informatie over woonplaats en telefoonnummer van de counselors.

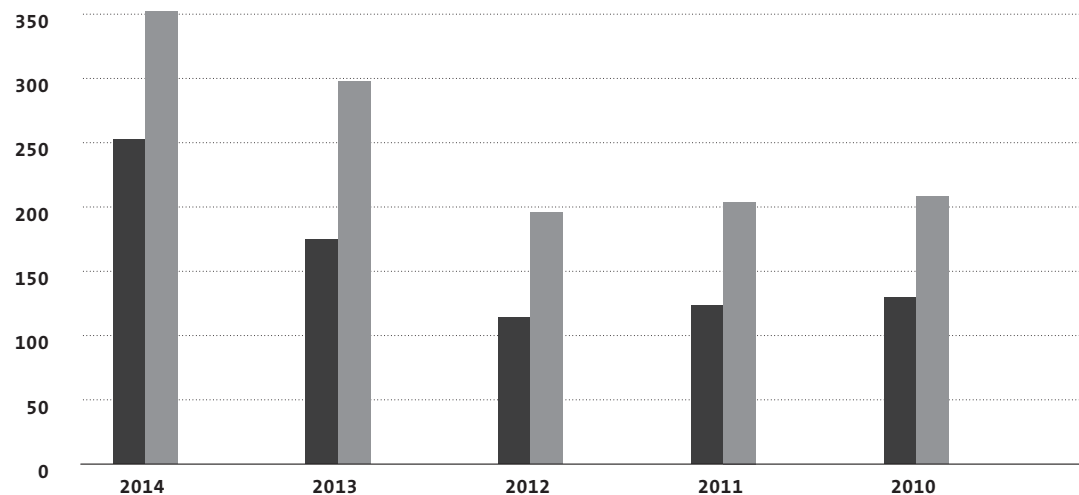
Daarnaast komen er gemiddeld 120 verzoeken per maand bij onze officemanager binnen naar aanleiding waarvan contactgegevens van de counselors wordt verstrekt.

Bij de statistieken

In 2014 zijn in totaal 607 cliënten geregistreerd die in het jaar 2014 gezien en/of gesproken zijn én met wie de counselor ten minste één persoonlijk consult heeft gehad gedurende de begeleiding. Dit betekent een toename van geregistreerde cliënten van 29% vergeleken met 2013. Hiermee wordt de stijgende trend voortgezet [zie grafiek 1 aantallen tussen haakjes].

Grafiek 1 | Cliëntenverdeling naar geslacht

Het totaal aantal geregistreerde cliënten (tussen haakjes) is – evenals het voorgaande jaar – gestegen. De verdeling tussen mannen en vrouwen is nagenoeg gelijk over de geregistreerde jaren.

	man	vrouw	onbekend
2014	253	354	0
2013	174	298	0
2012	116	194	0
2011	125	201	0
2010	136	214	1

■ man ■ vrouw

Buiten deze selectie vallen cliënten die (nog) geen persoonlijk consult met de counselor hebben gehad. Dit zijn veelal eenmalige telefonische contacten waarin de counselor een luisterend oor biedt, algemene informatie over Stichting de Einder verstrekt of afspraken maakt voor (het begin van) het volgende jaar.

Door afronding op gehele percentages, de mogelijkheid om meerdere antwoorden te geven en door ontbrekende gegevens (missing data) is het totale percentage niet altijd precies 100%. De grafieken tonen de resultaten in percentages van het aantal geregistreerde cliënten in dat betreffende jaar met wie ten minste één persoonlijk consult met de counselor heeft plaats gevonden, met uitzondering van grafieken 7 en 10.

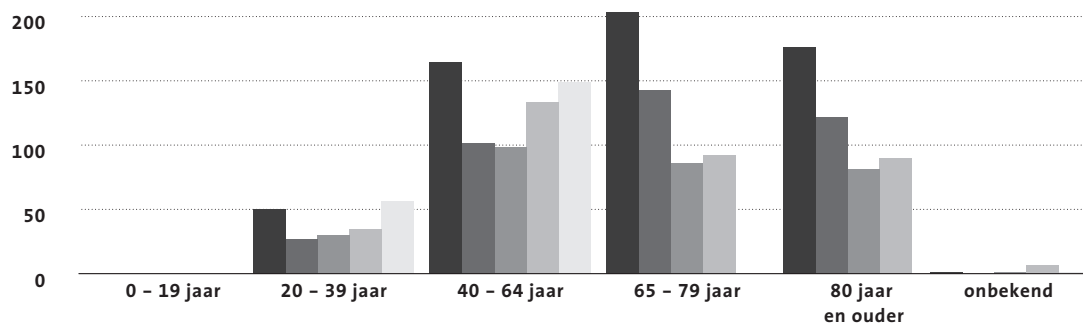

Persoonsgegevens

In lijn met voorgaande jaren zijn er onder de geregistreerde cliënten meer vrouwen (58%; n=354) dan mannen (42%; n=253) (zie grafiek 1). De gemiddelde leeftijd van de cliënten is 67 jaar (SD=17). Hierbij geldt dat een ruime meerderheid 65 jaar of ouder is. Ruim een kwart (28%) is zelfs 80 jaar of ouder. Evenals voorgaande jaren vormen cliënten onder de 40 jaar een klein deel (8%) en zijn er geen cliënten onder de 20 jaar [zie grafiek 2]. De meeste cliënten (95%) zijn woonachtig in Nederland.

Grafiek 2 | Leeftijd cliënten

De leeftijdsverdeling van de cliënten is overeenkomstig met voorgaande jaren. Er lijken in 2014 iets meer oudere cliënten (in de leeftijd van 65-79 en 80 jaar en ouder) en iets minder jongere cliënten (20-39 jaar en 40-64 jaar) ten opzichte van voorgaande jaren.

Leeftijdsgroep	2014	2013	2012	2011	2010
0 - 19 jaar	0	0	0	0	0
20 - 39 jaar	49	50	37	39	43
40 - 64 jaar	187	162	101	99	144
65 - 79 jaar	201	142	89	95	?
80 jaar en ouder	169	118	83	88	?
onbekend	1	0	1	5	1

Onderliggend lijden

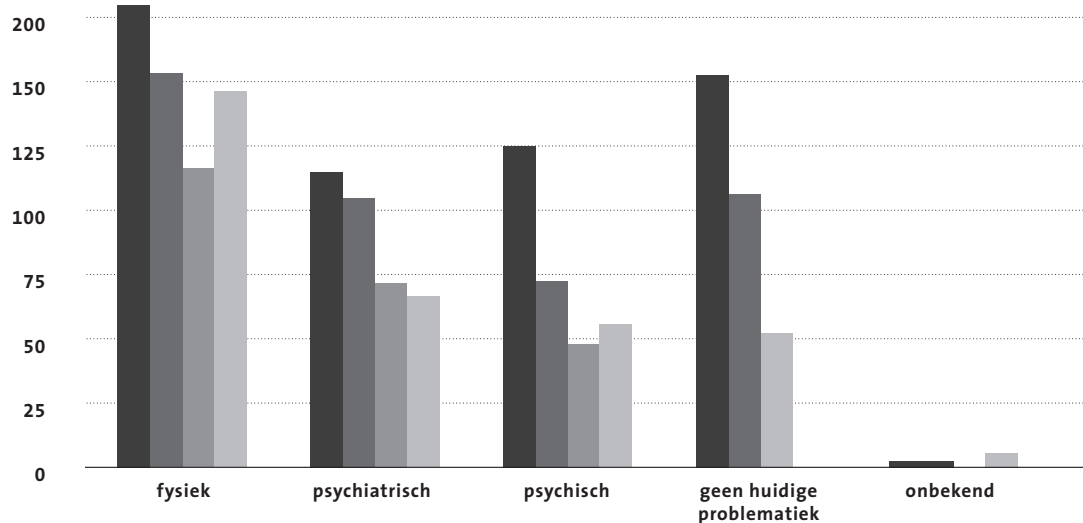
Bij 34% van de cliënten (n = 207) vormt fysiek lijden het voornaamste onderliggend lijden (zie grafiek 3). In ruim 20% vormt kanker de toelichting voor dit fysieke lijden, gevolgd door ouderdomsklachten (ongeveer 15%), pijnklachten (ongeveer 10%) en reumatische klachten (ongeveer 10%) (toelichtingen op het onderliggend lijden niet in de grafiek).

Bij 20% van de cliënten (n = 119) vormt psychiatrisch lijden het voornaamste onderliggend lijden. Als toelichting op het psychiatrisch lijden worden stemmingsstoornissen (bij ongeveer 65%), persoonlijkheidsstoornissen (bij ongeveer 35%) en angststoornissen (bij ongeveer 10%) gegeven. Er is vaak sprake van meerdere psychiatrische problemen bij één cliënt. Bij 21% van de cliënten (n = 125) vormt psychisch lijden het voornaamste onderliggend lijden. Als toelichting voor het psychische lijden worden vooral voltooid leven problematiek (waaronder klaar met leven, existentieel lijden en levensmoeheid) en depressiviteit genoemd (beide door ruim 20%), alsmede eenzaamheid en (jeugd)trauma's (beide door ongeveer 10%).

Tenslotte speelt bij de resterende kwart van de cliënten (25%; n = 152) geen huidige problematiek. Ongeveer twee derde van hen wil autonoom willen blijven, de eigen regie behouden, voorbereid zijn of de 'Pil van Drion' hebben.

Grafiek 3 | Cliëntenverdeling naar voornaamste onderliggend lijden

Evenals voorgaande jaren vormt bij de meeste cliënten fysiek lijden het voornaamste onderliggende lijden. Ten opzichte van voorgaande jaren ziet men echter een kleine verschuiving, waarbij er een afname lijkt te zijn van fysiek en psychiatrisch lijden, en een toename van psychisch lijden en geen huidig onderliggend lijden.

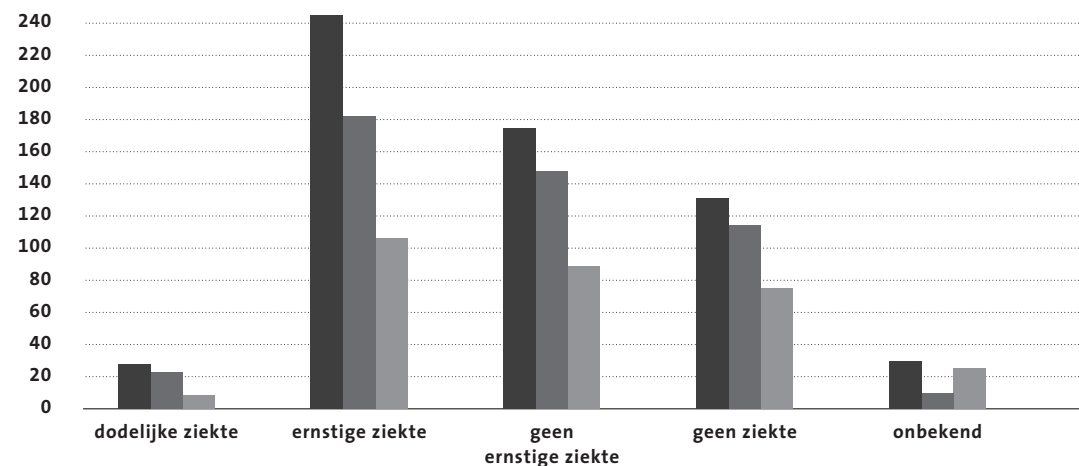
2014	607	207	119	125	152	0
2013	472	184	106	73	107	2
2012	310	119	73	49	69	0
2011	326	147	68	54	-	6

Ernst van het lijden

Bij een kleine minderheid (4%; n = 25) is sprake van een dodelijke ziekte en bij 40% (n=243) is sprake van een ernstige ziekte. Bij de overige cliënten is er geen ernstige ziekte (29%; n = 177) of is er geen ziekte (22%; n = 133) [zie grafiek 4].

Grafiek 4 | Cliëntenverdeling naar ernst van ziekte (indien van toepassing)

De ernst van de ziekte (indien van toepassing) van de geregistreerde cliënten is overeenkomstig voorgaande jaren.

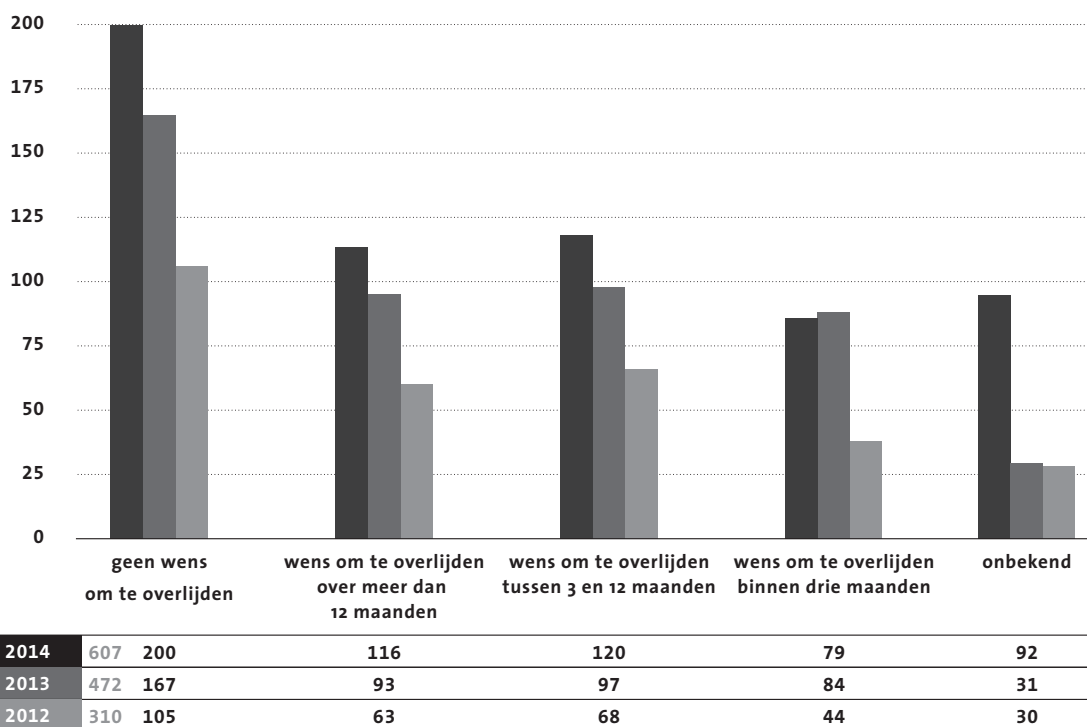
2014	607	25	243	177	133	29
2013	472	21	182	144	115	10
2012	310	12	107	89	77	25

Doodswens

Bijna een derde van de cliënten (33%; n = 200) heeft bij aanvang van de begeleiding geen wens om het leven te beëindigen, terwijl bij nog eens een vijfde (19%; n = 116) de wens om het leven te willen beëindigen verder dan één jaar vooruit ligt. Een vijfde van de cliënten (20%; n = 120) zegt bij aanvang van de begeleiding het leven tussen de 3 en 12 maanden te willen beëindigen en voor 13% (n = 79) geldt dat zij dit binnen drie maanden willen doen. [zie grafiek 5]

Grafiek 5 | Cliëntenverdeling naar aanwezigheid en ernst van wens om het leven te willen beëindigen

Evenals voorgaande jaren heeft een derde van de cliënten geen wens om het leven te beëindigen bij aanvang van de begeleiding en voor een vijfde van de cliënten ligt deze wens verder dan een jaar vooruit. Er lijkt een kleine daling van het aantal cliënten met een acute doodswens die het leven binnen drie maanden wensen te beëindigen.

Bijna een vijfde (19%; n = 117) van de cliënten zegt wel eens eerder een suïcide-poging te hebben gedaan (niet in grafiek). Binnen deze groep is de meerderheid in de leeftijd van 40 tot 64 jaar (58%) en bij de meerderheid vormt psychiatrische problematiek de voornaamste motivatie (58%).

Verzoek om euthanasie of hulp bij zelfdoding

Bijna drie kwart van de cliënten (73%; n = 444) heeft geen verzoek aan de arts gedaan voor hulp bij zelfdoding of levensbeëindiging op verzoek [zie grafiek 6]. Binnen deze groep is voor slechts 59% een toelichting hierop bekend.

De meest genoemde redenen om geen verzoek te doen, zijn dat de cliënt autonoom wilt blijven (30%) of inschat zelf geen kans te maken op hulp bij zelfdoding of levensbeëindiging op verzoek (17%). Een kleiner deel van de cliënten wil de huisarts niet belasten (3%), vindt dat het onderwerp niet bespreekbaar is met de arts (3%) of is bang voor een RM of IBS wanneer men dit bespreekbaar maakt (2%) (toelichting niet in grafiek).

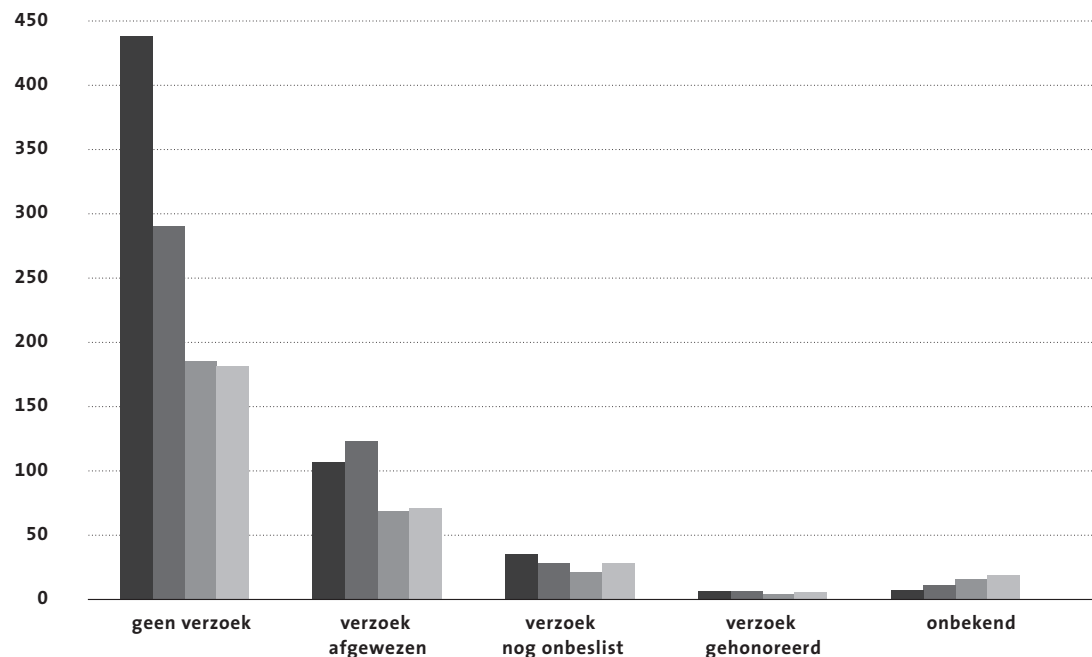
Ongeveer een kwart van de cliënten (26%; n = 155) heeft wel een verzoek aan de arts gedaan voor hulp bij zelfdoding of levensbeëindiging op verzoek [zie grafiek 6]. Dit verzoek heeft in de meeste gevallen (70%; n = 109) plaats gevonden voorafgaand aan de aanvang van de counseling, terwijl in 25% (n = 38) dit eveneens of alleen tijdens de counseling is gebeurd. Het verzoek betreft in 59% (n = 92) van de gevallen een verzoek voor een huidige situatie, terwijl dit verzoek in 36% (n = 55) voor een situatie te zijner tijd (op termijn) is geuit (niet in grafiek).

Bij tweederde van de cliënten die een verzoek voor hulp bij zelfdoding of levensbeëindiging op verzoek hebben gedaan bij de arts is dit verzoek afgewezen. Bij het grootste gedeelte van de cliënten geldt dat de arts niet aan de zorgvuldigheidseisen meende te kunnen voldoen (47%), terwijl bij een kleiner deel van de cliënten (8%) geldt dat gewetensbezwaren van de arts een rol spelen. Voor 29% (n = 45) van de verzoeken geldt dat het verzoek (nog) onbeslist is en bij een kleine minderheid (3%; n = 5) is het verzoek gehonoreerd.

Meer dan de helft van de cliënten (56%; n = 341) heeft niet eerder hulp gezocht bij andere instellingen of personen, terwijl 38% (n = 234) aangeeft dit wel te hebben gedaan. Deze cliënten zochten eerder hulp bij de huisarts (38%; n = 88), de NVVE (36%; n = 85), de psychiater (19%; n = 44) en de Levensidekliniek (7%; n = 17).

Grafiek 6 | Cliënten verdeling naar verzoek om euthanasie of hulp bij zelfdoding

Ten opzichte van voorgaande jaren heeft een groter deel van de cliënten de arts geen verzoek om hulp bij zelfdoding of artseneuthanasie gedaan.

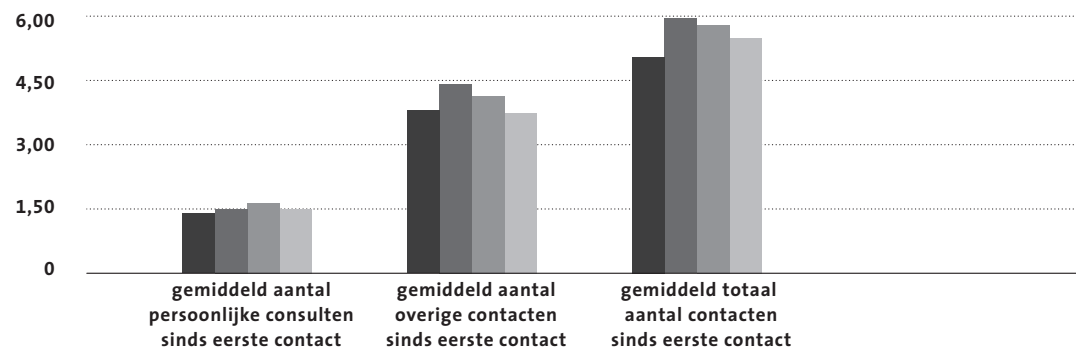
Verzoek	2014	2013	2012	2011
geen verzoek	607	472	310	326
verzoek afgewezen	444	290	187	184
verzoek nog onbeslist	102	123	71	72
verzoek gehonoreerd	45	38	29	38
onbekend	5	5	6	11

Gemiddeld aantal contacten

Voor de ruime meerderheid (79%; n = 482) is de begeleiding in 2014 aangevraagd, terwijl dit voor 11% in 2013 (n = 69) en 4% in 2012 (n = 22) is geweest. De resterende begeleidingen zijn aangevraagd tussen 2004 en 2011 (6%; n = 34)

Grafiek 7 | Gemiddeld aantal contacten met de counselor

Het gemiddeld aantal contacten sinds aanvang van de begeleiding lijkt iets te zijn gedaald ten opzichte van voorgaande jaren.

Jaar	gemiddeld aantal persoonlijke consulten sinds eerste contact	gemiddeld aantal overige contacten sinds eerste contact	gemiddeld totaal aantal contacten sinds eerste contact
2014	1,49	3,66	5,15
2013	1,53	4,38	5,94
2012	1,66	4,14	5,8
2011	1,56	3,83	5,4

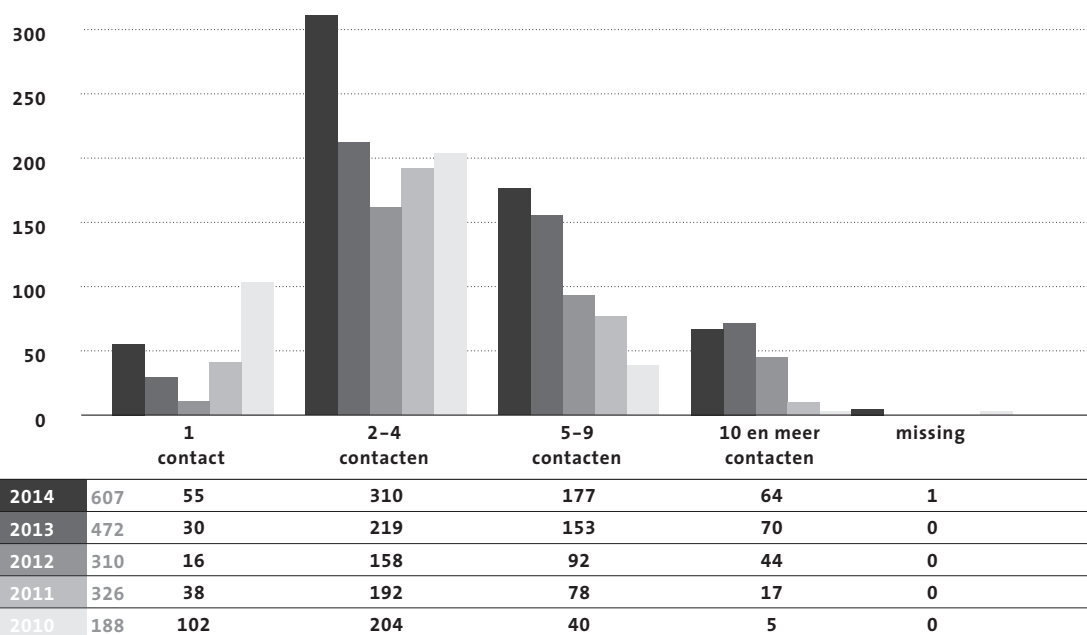
Gemiddeld hebben er – sinds aanvang van het contact – 1,5 persoonlijke consulten en 3,7 overige contacten per cliënt plaats gevonden [zie grafiek 7]. Ongeveer de helft van de cliënten (51%; n = 310) heeft tussen de 2 en 4 contacten met de counselor gehad sinds aanvang van de begeleiding en bijna een derde van de cliënten (29%; n = 177) tussen de 5 en 9 contacten [zie grafiek 8].

In meer dan de helft van de begeleidingen (61%; n = 367) zijn – naast de cliënt – ook andere personen betrokken. Gemiddeld waren er 1,6 personen betrokken en meestal waren dit de partner (42%; n = 155), kind(eren) (34%; n = 123) en/of een vriend(in)/kennis (15%; n = 55). In 5% is er een andere hulpverlener betrokken. De meerderheid van deze betrokkenen heeft een positieve en/of steunende houding (88%; n = 323). Het blijkt ook regelmatig voor te komen dat echtparen samen begeleiding wensen van een counselor. In 2014 kwam 19% van alle cliënten als echtpaar (59 echtparen).

Minder dan de helft van de cliënten (40%; n = 240) heeft echter geen anderen bij de begeleiding betrokken. De meest door hen genoemde redenen hiervoor zijn dat de cliënt de begeleiding als een privé aangelegenheid beschouwt (38%; n = 90), men alleen is of geen netwerk heeft (25%; n = 60) of angst heeft voor de reacties van anderen (24%; n = 58). Van de groep cliënten waarbij geen anderen bij de begeleiding aanwezig zijn, geeft echter 18% (n = 43) weer wél aan dat er openheid is naar anderen over het contact met stichting de Einder.

Grafiek 8 | Cliëntenverdeling naar aantal contacten

In lijn met de waargenomen trend in grafiek 7 is het aantal cliënten met 1 contact of 2 tot 4 contacten iets gestegen en het aantal cliënten met 5 tot 9 contacten en 10 of meer contacten iets gedaald.

Status of resultaat van begeleiding

Het initiatief voor voortzetting van de begeleiding ligt bij de cliënt, hetgeen aansluit bij het karakter van de begeleiding. Daardoor is het voor counselors soms moeilijk te duiden in welk stadium een contact zich precies bevindt. Dit verklaart ook waarom voor een groot aantal cliënten deze gegevens onbekend zijn (20%; n = 124). Bij bijna een tiende van de cliënten (8%; n = 46) wordt de begeleiding door de counselor als voortgaand beschouwd.

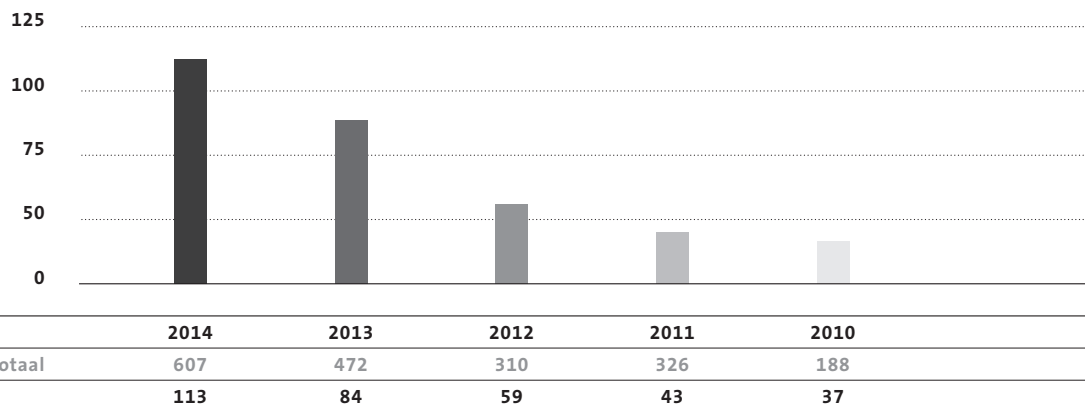
Voor bijna de helft (47%; n = 286) bevindt de begeleiding zich in een “pauze” stadium, waarbij de cliënt aangegeven kan hebben op een later moment nog eens contact op te nemen met de counselor. Van deze groep heeft 41% (n = 119) een methode om zelf over het leven te kunnen beschikken gereed.

Voor 7% (n = 45) van de cliënten is de begeleiding beëindigd vanwege door- verwijzing naar een andere hulpverlener, het starten van een behandeling of de wens verder te willen leven.

Ten tijde van het moment van registreren is 19% (n = 113) van alle cliënten die in 2014 zijn gezien en/of gesproken en met wie ten minste één persoonlijk consult gedurende de begeleiding heeft plaats gevonden, overleden [zie grafiek 9]. Dit vormt een klein deel van het aantal door het CBS geregistreerde suicides per jaar [zie grafiek 10].

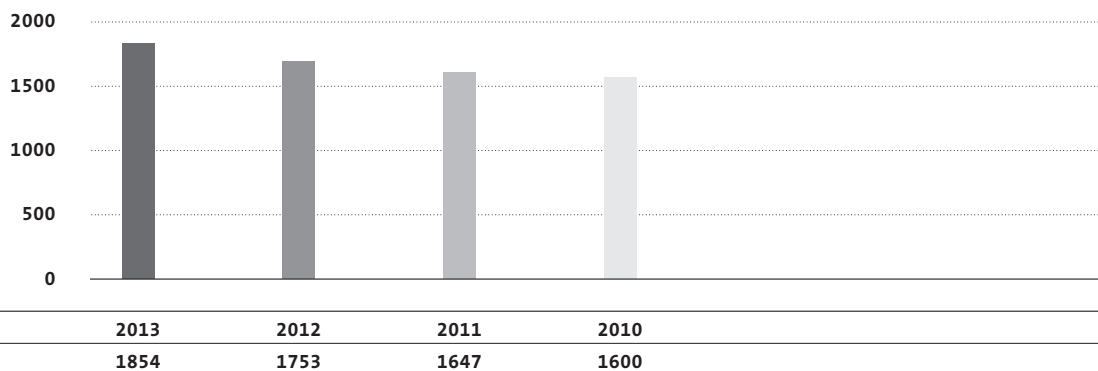
Grafiek 9 | Aantal overleden cliënten in percentage van totaal aantal geregistreerde cliënten

Evenals voorgaande jaren vormt het aantal cliënten waarvan bekend is dat zij overleden zijn iets minder dan een vijfde van het totaal aantal geregistreerde cliënten.

Grafiek 10 | Aantal door CBS geregistreerde suicides per jaar

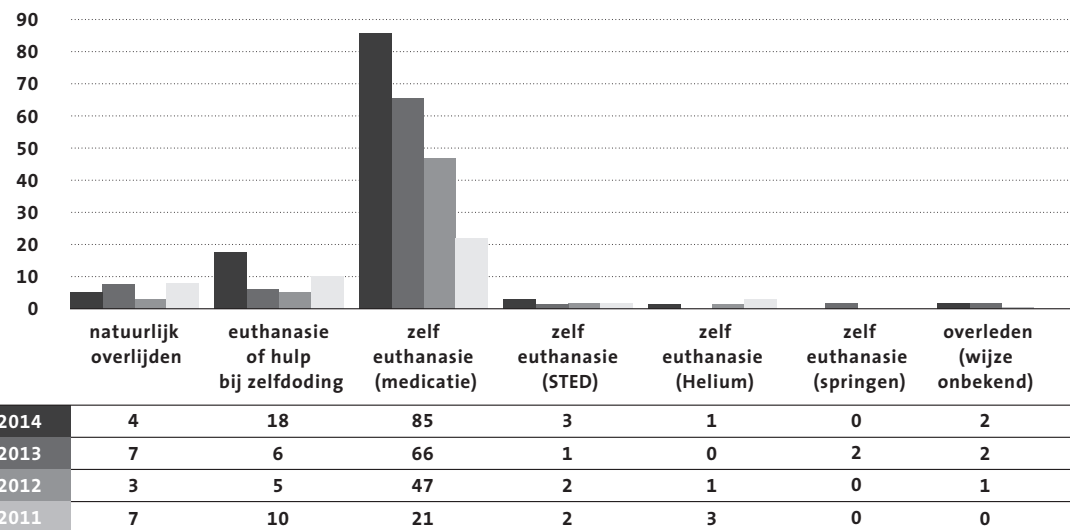
Het aantal suicides in Nederland neemt toe.

Binnen de groep overleden cliënten is 4% (n = 4) op natuurlijke wijze overleden en heeft 16% (n = 18) hulp bij zelfdoding van de arts ontvangen of heeft de arts het leven op hun verzoek beëindigd. Van 2 cliënten is onbekend hoe zij zijn overleden [zie grafiek 11].

Grafiek 11 | Overleden cliënten verdeling naar wijze van overlijden

Evenals in voorgaande jaren is een zelfeuthanasie door middel van zelfverkregen en zelfingenomen medicatie de meest voorkomende methode die gebruikt wordt door cliënten van counselors gefaciliteerd door Stichting de Einder. Ten opzichte van voorgaande jaren is er onder de overleden cliënten een groter gedeelte dat overleden is door artsen euthanasie of hulp bij zelfdoding door een arts (inclusief hulp geboden door Levenseindekliniek).

De overige 89 cliënten uit de groep overleden cliënten (79%) zijn overleden via een methode van zelfeuthanasie, waarover counselors gefaciliteerd door Stichting de Einder informeren. Dit komt neer op 15% van alle cliënten. Vrijwel allemaal (n = 85) via een overdosis dodelijke medicatie. De anderen via bewust stoppen met eten en drinken (n = 3) en met behulp van helium (n = 1).

Cliënten overleden door zelfeuthanasie

De gemiddelde leeftijd van de cliënten die overleden zijn door zelfeuthanasie (n = 89) was 66 jaar (SD = 16,3). Hiervan was een klein deel (5%) onder de 40 jaar. De overige cliënten waren 40-64 jaar (39%), 65-79 jaar (30%) of 80 jaar of ouder (26%).

In 41% van de gevallen vormde fysiek lijden het voornaamste lijden (n = 36), gevolgd door psychiatrisch lijden (28%; n = 25), psychisch lijden (23%; n = 20) en geen huidige problematiek (8%; n = 7). In ruim twee derde was er sprake van een dodelijke of ernstige ziekte (70%; n = 60).

Bij ongeveer een kwart van deze overleden cliënten vormde voltooid leven de toelichting op het voornaamste lijden, gevolgd door stemmingsstoornissen (bij ongeveer een zesde), ouderdomsklachten (bij ongeveer een achtste), kanker, pijnklachten en dementie (bij bijna een tiende).

Bijna de helft van de overleden cliënten had een verzoek om hulp bij zelf-doding of levensbeëindiging op verzoek aan de huisarts gedaan (45%; n = 40), terwijl 57% (n = 51) eerder hulp heeft gezocht bij de huisarts (20%; n = 18), de psychiater (15%; n = 13), de NVVE (21%; n = 19) en de Levens-eindekliniek (9%; n = 8).

De begeleiding van de overleden cliënten duurde gemiddeld 7 maanden (SD = 10,2) met een gemiddelde van 2 persoonlijke consulten (SD = 1,7) en 6 overige contacten (SD = 4,8). Ruim een kwart (28%; n = 25) had 10 of meer contacten, ruim een derde (39%; n = 35) 5 tot 9 contacten en bijna een derde (30%; n = 37) 2 tot 4 contacten. Bij deze begeleiding was in bijna drie

kwart (72%; n = 64) een ander betrokken, meestal de partner of kind(eren). In 58% van de gevallen (n = 49) zijn nagesprekken gevoerd met nabestaanden.

Samenvattend

De registratie van cliënten van counselors gefaciliteerd door Stichting de Einder geeft over de afgelopen drie jaar een vrij consistent beeld. Met de uitzondering dat het aantal geregistreerde cliënten elk jaar aanzienlijk toegenomen is. De stijgende lijn in 2014 komt vooral door een stijging van cliënten in de leeftijd van 65 jaar en ouder.

Colofon

© Stichting de Einder

Aan dit Jaarverslag werkten mee **Dick van Brink, Jan van Hulzen, Miriam de Bontridder, Martijn Hagens en Henriëtte Pennings.**

Postadres **Postbus 9, 5050 AA Goirle**

Contact counselors **0900 221122**

E-mail **info@deeinder.nl**

Website **www.deeinder.nl**

Kamer van Koophandel Alkmaar nr. 41241519

Ontwerp en opmaak **masja mols grafisch ontwerp, Tilburg**

Voor organisaties die geïnteresseerd zijn in een presentatie over stichting de Einder voor haar leden, abonnees, werknemers of cliënten kunnen contact opnemen middels **info@deeinder.nl**. In overleg worden de mogelijkheden besproken.

Stichting de Einder, op humanistische grondslag
Steun bij een zelf te kiezen levenseinde

Postbus 9, 5050 AA Goirle
Contact counselors 0900 221122

Website www.deeinder.nl
E-mail info@deeinder.nl